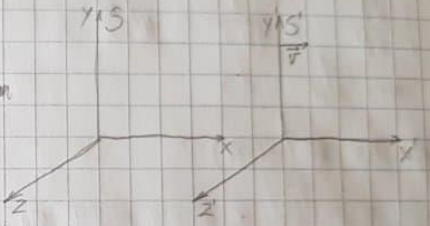

31. Skicirajte dva inercijalna referentna sustava koji se jedan u odnosu na drugi gibaju brzinom \vec{v} . Napišite izraze za Galilejeve i Lorentzove transformacije za tri prostorne i jednu vremensku koordinatu u tim sustavima, te za komponente brzine čestice. Detaljno objasnite razlike između tih transformacija.

GALILEJEVE TRANSFORMACIJE

- sustav S' giba se u odnosu na sustav S stalnom brzinom \vec{v} u smjeru X -osi
- u $t=0$ ishodišta se poklapaju

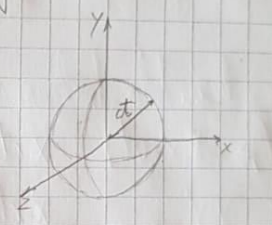

$$\begin{aligned}
 X &= X' + vt & Z &= Z' & X' &= X - vt & Z &= Z' \\
 Y &= Y' & t &= t' & Y &= Y' & t &= t'
 \end{aligned}$$

- *despotaj* → njome gdje je nesto i kada je to nesto tamo

Širenje svjetlosti u dva inercijalna sustava

- kratki bljesak svjetlosti u ishodištu sustava S u trenutku $t=0$
- sfera poluprečnika $r = ct$

$$r^2 = X^2 + Y^2 + Z^2 = (ct)^2$$

- sustav S' se u trenutku bljeska poklapa sa sustavom S
- primjena Galilejevih transformacija na širenje svjetlosti u sustavu S'

$$(X' + vt')^2 + Y'^2 + Z'^2 = (ct')^2 \quad \text{NIJE JEDNAČBA SFERE}$$

- širenje svjetlosti jednakom brzinom nije invarijantno na Galilejev transformaciji

LORENTZOVE TRANSFORMACIJE

— za $v \ll c$ ekvivalentna Galilejeva

— invarijantna za $v \rightarrow -v$ jer su sva suvremena ekvivalentna

— trebaju biti linearne funkcije koordinata i vremena

$x = \gamma(x' + vt')$

— trebaju dati brzinu brana talasa da brana svetlosti bude uvek c

$x = \gamma(x' + vt') \Rightarrow x = \gamma(x' + vt')$ $x = ct = \gamma(x' + vt') = \gamma(ct + vt') = \gamma t(c + v)$

$x' = \gamma(x - vt)$ $y = y'$ $x = ct = \gamma(x - vt) = \gamma(ct - vt) = \gamma t(c - v)$ $x = \frac{x' - vt'}{1 - \frac{v}{c}}$ $t = \frac{t' - \frac{v}{c}x'}{1 - \frac{v}{c}}$

$z = z'$ $t = \frac{t'(c - v)}{c}$ $ct = \gamma \frac{ct'(c - v)}{c}$ $\gamma = \frac{1}{\sqrt{1 - \frac{v^2}{c^2}}} = \frac{1}{\sqrt{1 - \beta^2}}$ $x = \frac{x' + vt'}{1 + \frac{v}{c}}$ $t = \frac{t' + \frac{v}{c}x'}{1 + \frac{v}{c}}$

u sustavu S svetlost se širi $x^2 + y^2 + z^2 = (ct)^2$

$\gamma^2(x' + vt')^2 + y'^2 + z'^2 = c^2 \gamma^2(t' + \frac{v}{c}x')^2$ $y'^2 + z'^2 = \frac{c^2 \gamma^2 (c^2 - v^2)}{c^2} - x'^2$

$y'^2 + z'^2 = c^2 \frac{1 - \frac{v^2}{c^2}}{1 - \frac{v^2}{c^2}} = \frac{c^2 \gamma^2 (c^2 - v^2)}{c^2} = x'^2$ $x'^2 + y'^2 + z'^2 = c^2 t'^2 \rightarrow$ sve svetlosti invarijantno na Lorentzove transformacije

32. Skicirajte dva inercijalna referentna sustava koji se jedan u odnosu na drugi gibaju brzinom \vec{v} i česticu koja se giba brzinom \vec{u} mjerenom u jednom od sustava. Izvedite Lorentzove transformacije za komponente brzine čestice.

RELATIVISTIČKO ZBRAJANJE BRZINA

$u_x = \frac{dx}{dt} = \frac{d}{dt}(\gamma(x' + vt')) = \frac{dx'}{dt} \cdot \frac{d}{dt}(\gamma(x' + vt')) = \frac{dx'}{dt} = u_x'$

$\frac{dx'}{dt} = \gamma(1 - \frac{v}{c}u_x')$ $u_x = \frac{u_x' + v}{1 + \frac{v}{c}u_x'}$

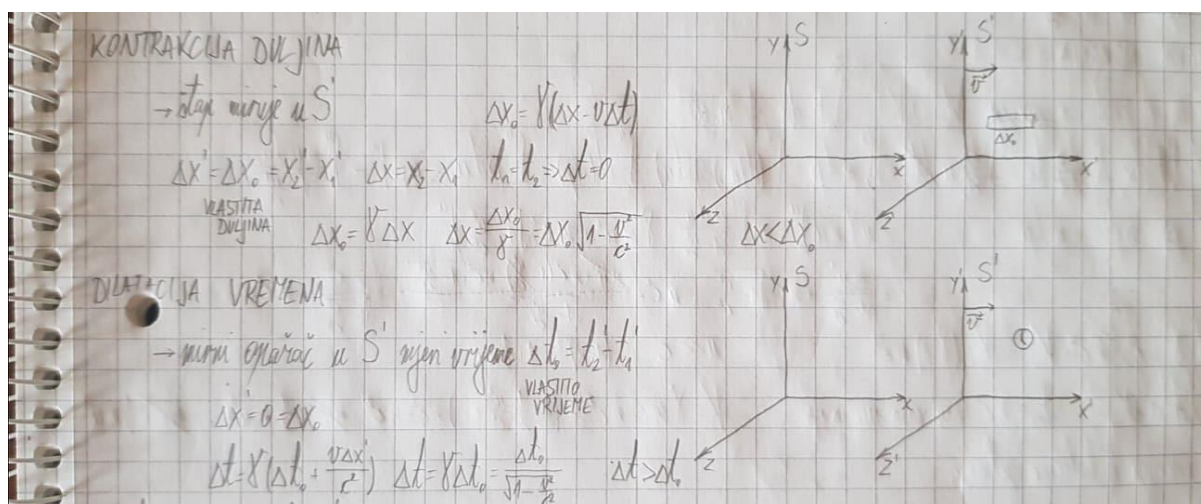
$u_x = \frac{1}{\gamma(1 + \frac{v}{c}u_x')} \cdot \gamma(u_x' + v)$ $u_y = \frac{u_y' \sqrt{1 - \frac{v^2}{c^2}}}{1 + \frac{v}{c}u_x'}$ $u_z = \frac{u_z' \sqrt{1 - \frac{v^2}{c^2}}}{1 + \frac{v}{c}u_x'}$

$u_y = \frac{dy}{dt} = \frac{dy'}{\gamma dt} = \frac{dy'}{dt} \cdot \frac{1}{\gamma} = \frac{u_y'}{\gamma(1 + \frac{v}{c}u_x')}$ $u_z = \frac{dz}{dt} = \frac{dz'}{\gamma dt} = \frac{u_z'}{\gamma(1 + \frac{v}{c}u_x')}$

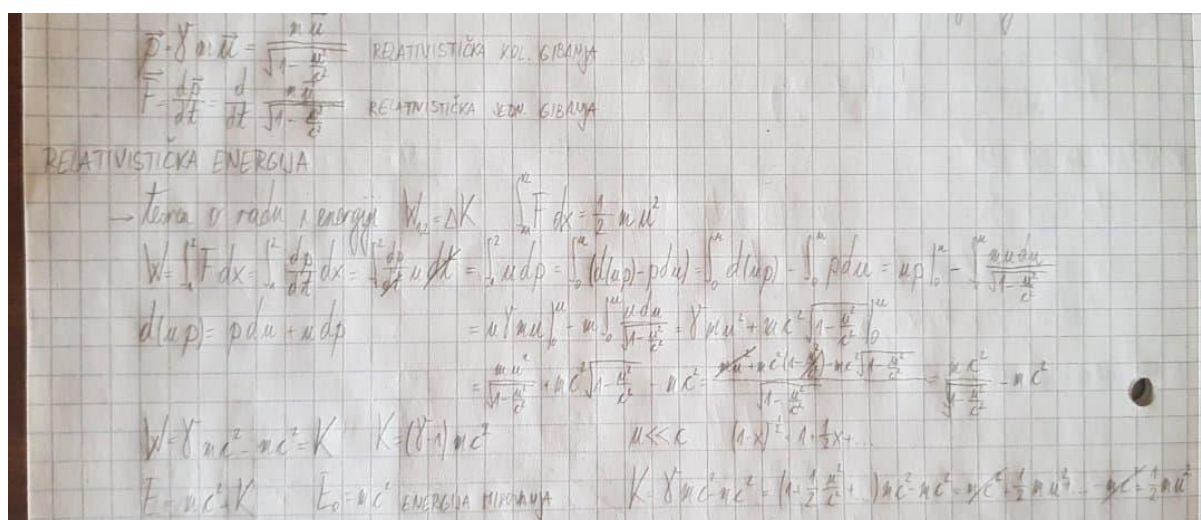
$u_x' = \frac{u_x - v}{1 - \frac{v}{c}u_x}$ $u_y' = \frac{u_y \sqrt{1 - \frac{v^2}{c^2}}}{1 - \frac{v}{c}u_x}$ $u_z' = \frac{u_z \sqrt{1 - \frac{v^2}{c^2}}}{1 - \frac{v}{c}u_x}$

$u_x = u_x' + v$ $u_y = u_y'$ $u_z = u_z'$

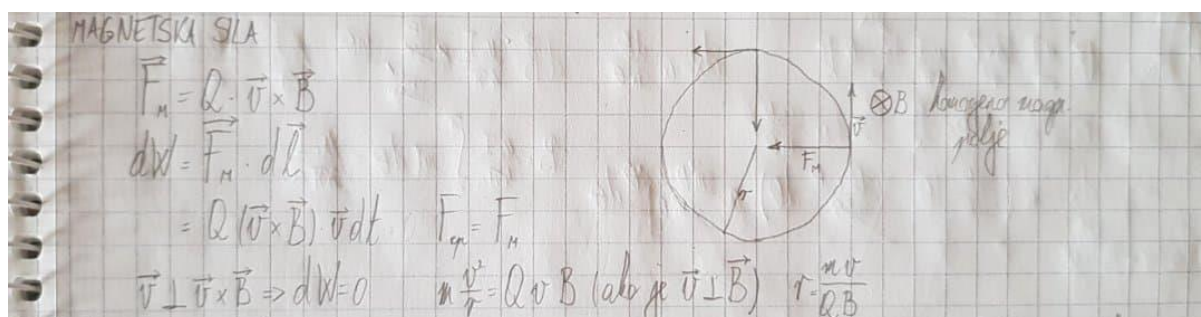
33. Uvedite pojam vlastitog vremena i vlastite duljine. Pomoću uvedenih pojmova i Lorentzovih transformacija izvedite izraze za kontrakciju duljine i dilataciju vremena.

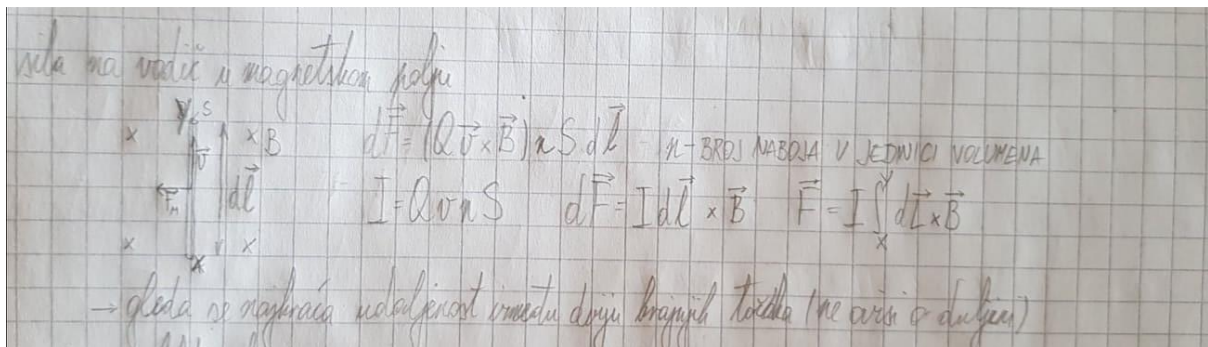
34. Napišite izraz za relativističku količinu gibanja i relativističku energiju. Primijenite teorem o radu i kinetičkoj energiji i izvedite izraz za relativističku kinetičku energiju.

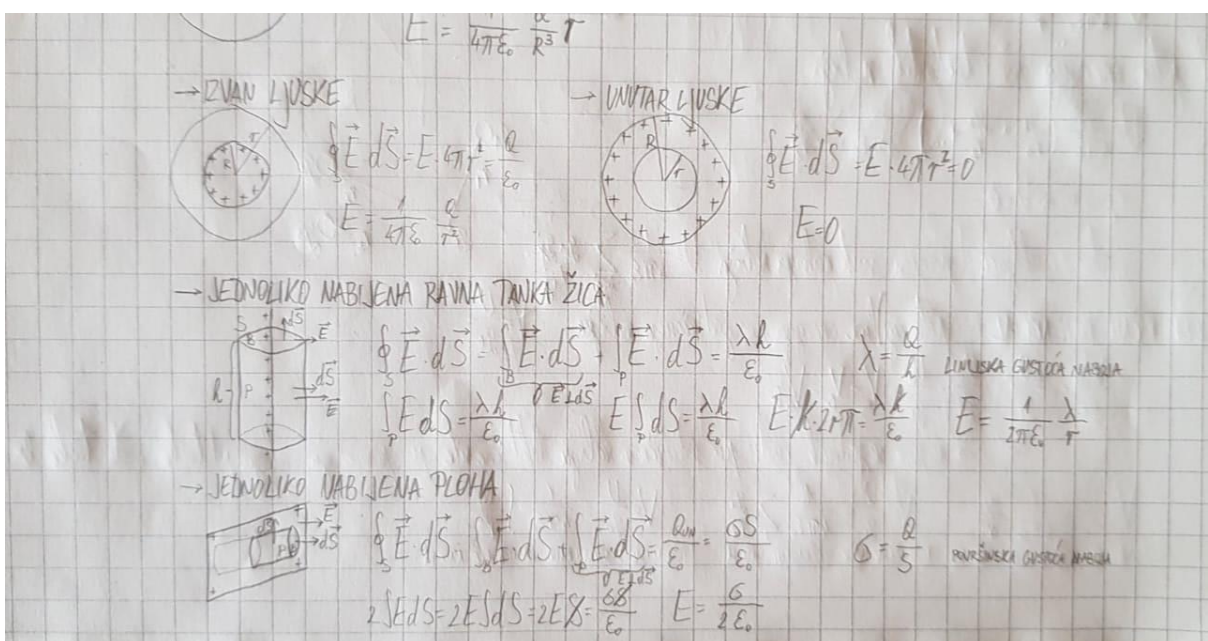
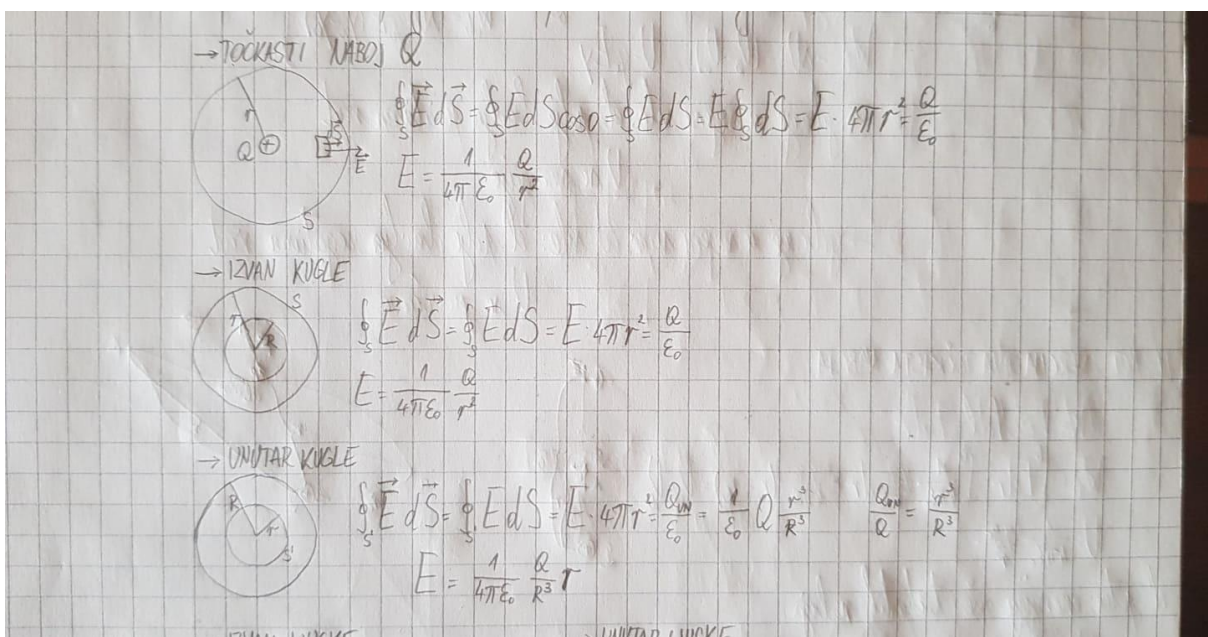
35. Pokažite da se nabijena čestica u homogenom magnetskom polju može gibati po kružnici, odredite polumjer kružnice (za zadano: m , q , v i B).

36. Izvedite izraz za silu na element vodiča kojim teče struja I , a nalazi se u magnetskom polju \vec{B} .

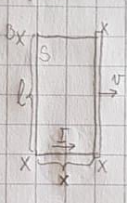

37. Pomoću Gaussovog zakona izvedite: polje točkastog naboja, polje unutar i izvan jednoliko nabijene kugle, polje jednoliko nabijene ravne tanke žice, polje jednoliko nabijene plohe.

38. Izvedite izraz za elektromotornu silu pri gibanju vodiča u magnetskom polju.

GIBANJE VODIČA U MAGNETSKOM POLJU

$$\vec{F}_e = q\vec{E} \quad q\vec{E} = qv\vec{B}$$

$$\vec{F}_m = q\vec{v} \times \vec{B} \quad E = vB$$

$$\vec{F}_e = \vec{F}_m \quad E = \frac{V}{l} \quad V = Blv$$

$$\mathcal{E}_i = \frac{d\phi_B}{dt} \quad \phi_B = BS = Blx$$

$$= \frac{d}{dt}(Blx) = Bl \frac{dx}{dt}$$

$$\mathcal{E}_i = Blv \quad \text{generator} \quad \mathcal{E}_i = \vec{v} \times \vec{B}$$

39. Koristeći Ampère-Maxwellov zakon izračunajte magnetsko polje beskonačnog ravnog tankog vodiča, a zatim učinite isto primjenom Biot-Savartovog zakona.

AMPEREV ZAKON

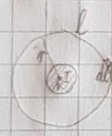

$$\oint \vec{B} \cdot d\vec{l} = \mu_0 I$$

općenito $\oint \vec{B} \cdot d\vec{l} = \mu_0 \sum I_i$

MAGNETSKO POLJE DUGOG RAVNOG VODIČA

→ vanjski vodič $r > R$

$$\oint \vec{B} \cdot d\vec{l} = \mu_0 I \quad B 2\pi r = \mu_0 I$$

$$\oint B dl = \mu_0 I \quad B = \frac{\mu_0 I}{2\pi r}$$

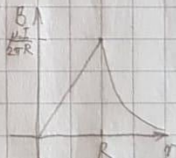
$$B \oint dl = \mu_0 I$$

→ unutar vodiča $r < R$

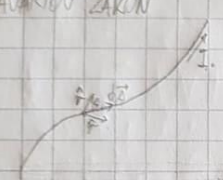

$$I_{enc} = \frac{I}{R^2 \pi} = \frac{I_{enc}}{r^2 \pi} \quad I_{enc} = \frac{r^2}{R^2} I$$

$$\oint \vec{B} \cdot d\vec{l} = \mu_0 I_{enc} \quad B \cdot 2\pi r = \mu_0 \frac{r^2}{R^2} I$$

$$B = \frac{\mu_0 I}{2\pi R^2} r$$

BIOT-SAVARTOV ZAKON

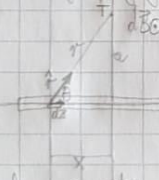

$$d\vec{B} = \frac{\mu_0}{4\pi} \frac{I d\vec{s} \times \vec{r}}{r^2} \quad \vec{B} = \frac{\mu_0 I}{4\pi} \int \frac{d\vec{s} \times \vec{r}}{r^2}$$

$$\mu_0 = 4\pi \cdot 10^{-7} \frac{T \cdot m}{A}$$

→ umjesto $d\vec{B}$ koristiti kut između $d\vec{s}$ i \vec{r} ($\sin\theta$)

magnetsko polje dugog ravnog vodiča

$$d\vec{B} = \frac{\mu_0 I}{4\pi} \frac{dx \times \vec{r}}{r^2} = \frac{\mu_0 I}{4\pi} \frac{dx \sin\theta}{r^2} \hat{k}$$

$$r = \frac{a}{\sin\theta} \quad \tan\theta = \frac{a}{x} \quad x = a \frac{\cos\theta}{\sin\theta}$$

$$dx = -a \left(\frac{\sin\theta}{\sin^2\theta} d\theta - \frac{\cos\theta \cos\theta}{\sin^2\theta} d\theta \right) = -a \frac{\sin^2\theta + \cos^2\theta}{\sin^2\theta} d\theta = -a \frac{1}{\sin^2\theta} d\theta$$

$$d\vec{B} = \frac{\mu_0 I}{4\pi} \frac{dx \sin\theta}{r^2} = \frac{\mu_0 I}{4\pi} \frac{dx \sin\theta}{\frac{a^2}{\sin^2\theta}} = \frac{\mu_0 I}{4\pi} \frac{dx \sin^3\theta}{a^2}$$

$$d\vec{B} = \frac{\mu_0 I}{4\pi} \frac{dx \sin\theta}{a^2} = \frac{\mu_0 I}{4\pi} \frac{dx \sin\theta}{a^2} = \frac{\mu_0 I}{4\pi} \frac{dx \sin\theta}{a^2}$$

$$B = \frac{\mu_0 I}{4\pi a} \int_{-\pi/2}^{\pi/2} \sin\theta d\theta = \frac{\mu_0 I}{2\pi a}$$

40. Krenuvši od Maxwellovih jednažbi u vakuumu izvedite valnu jednažbu za \vec{E} ili \vec{B} .

Maxwellove jednažbe u vakuumu:

$$\nabla \cdot \vec{E} = 0 \quad \nabla \cdot \vec{B} = 0$$

$$\nabla \times \vec{E} = -\frac{\partial \vec{B}}{\partial t} \quad \nabla \times \vec{B} = \mu_0 \epsilon_0 \frac{\partial \vec{E}}{\partial t}$$

Izvedemo valnu jednažbu za \vec{E} :

$$\nabla \times (\nabla \times \vec{E}) = \nabla(\nabla \cdot \vec{E}) - \nabla^2 \vec{E} = -\frac{\partial}{\partial t} (\nabla \times \vec{B})$$

$$\nabla \times (\nabla \times \vec{E}) = -\frac{\partial}{\partial t} (\mu_0 \epsilon_0 \frac{\partial \vec{E}}{\partial t}) = -\mu_0 \epsilon_0 \frac{\partial^2 \vec{E}}{\partial t^2}$$

$$\nabla^2 \vec{E} = \mu_0 \epsilon_0 \frac{\partial^2 \vec{E}}{\partial t^2}$$

Brzina širenja vala u vakuumu:

$$v = \frac{1}{\sqrt{\mu_0 \epsilon_0}} = c$$

Izvedemo valnu jednažbu za \vec{B} :

$$\nabla \times (\nabla \times \vec{B}) = \nabla(\nabla \cdot \vec{B}) - \nabla^2 \vec{B} = \mu_0 \epsilon_0 \frac{\partial}{\partial t} (\nabla \times \vec{E})$$

$$\nabla \times (\nabla \times \vec{B}) = \mu_0 \epsilon_0 \frac{\partial}{\partial t} (-\frac{\partial \vec{B}}{\partial t}) = -\mu_0 \epsilon_0 \frac{\partial^2 \vec{B}}{\partial t^2}$$

$$\nabla^2 \vec{B} = \mu_0 \epsilon_0 \frac{\partial^2 \vec{B}}{\partial t^2}$$

41. Napiši izraz za vektore \vec{E} i \vec{B} ravnog linearno polariziranog elektromagnetskog vala te pokažite da su oni rješenja odgovarajućih valnih jednažbi. Skicirajte vektore \vec{E} i \vec{B} i smjer njihovog širenja.

Rješenja valnih jednažbi:

$$\frac{\partial^2 \vec{E}}{\partial x^2} - \frac{1}{c^2} \frac{\partial^2 \vec{E}}{\partial t^2} = 0 \quad \frac{\partial^2 \vec{B}}{\partial x^2} - \frac{1}{c^2} \frac{\partial^2 \vec{B}}{\partial t^2} = 0$$

Pretpostavimo rješenje u obliku:

$$\vec{E}(x, t) = \vec{E}_0 \cos(kx - \omega t)$$

$$\vec{B}(x, t) = \vec{B}_0 \cos(kx - \omega t)$$

Uvrštimo u jednažbu za \vec{E} :

$$-k^2 \vec{E}_0 \cos(kx - \omega t) - \frac{1}{c^2} (-\omega^2 \vec{E}_0 \cos(kx - \omega t)) = 0$$

$$\Rightarrow \omega^2 = c^2 k^2 \Rightarrow \omega = ck$$

Uvrštimo u jednažbu za \vec{B} :

$$-k^2 \vec{B}_0 \cos(kx - \omega t) - \frac{1}{c^2} (-\omega^2 \vec{B}_0 \cos(kx - \omega t)) = 0$$

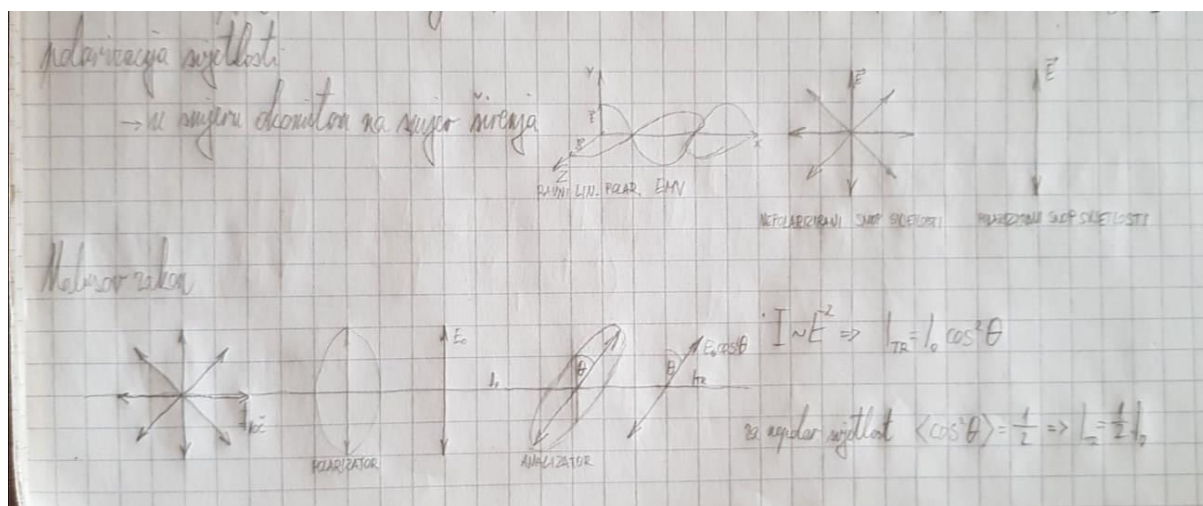
$$\Rightarrow \omega^2 = c^2 k^2 \Rightarrow \omega = ck$$

Veza između \vec{E} i \vec{B} :

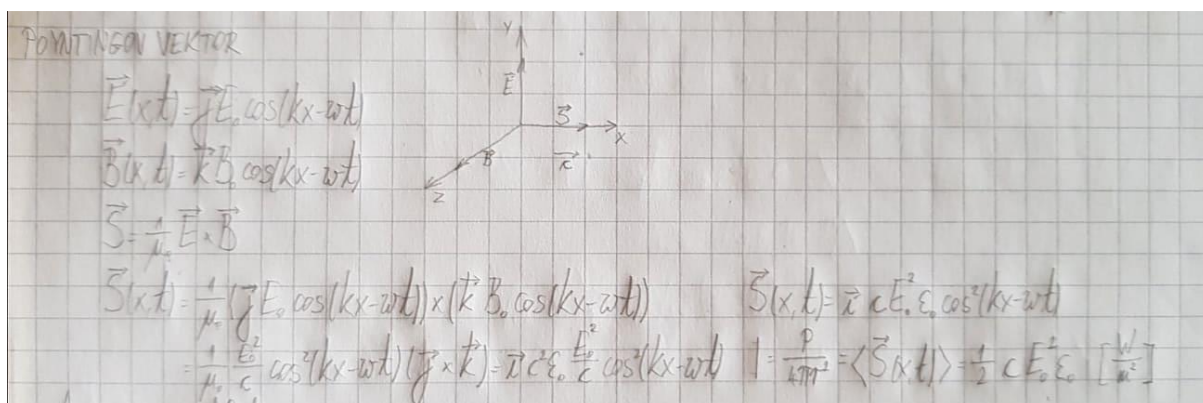
$$\vec{B} = \frac{1}{c} \hat{k} \times \vec{E}$$

Skica: Vektori \vec{E} i \vec{B} su okomiti na smjer širenja \hat{k} i na sebe. \vec{E} oscilira duž y-osi, \vec{B} duž z-osi, a val se širi duž x-osi.

42. Opišite polarizaciju elektromagnetskog vala (koje se polje koristite za opis, uloga polarizatora) i izvedite Malusov zakon.

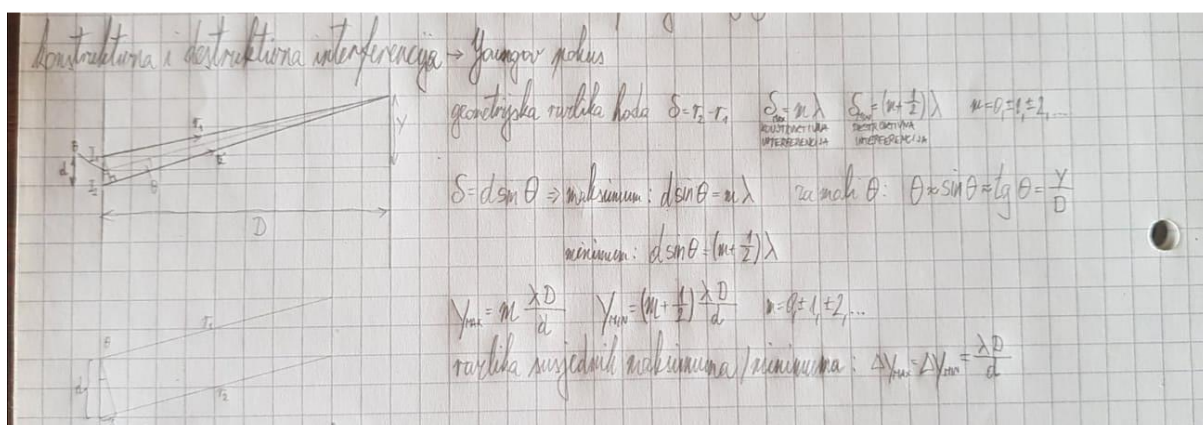

43. Napišite Poyntingov vektor ravnog vala čije je električno polje dato izrazom $\vec{E}(x, t) = E_0 \vec{j} \cdot \cos(\omega t - kx)$. Konačni izraz mora sadržavati smjer, iznos i jedinicu.

44. Izvedite izraz za položaje maksimuma intenziteta na zastoru u Youngovom pokusu.

45. Izvedite izraz za položaje minimuma intenziteta na zastoru u Youngovom pokusu.

46. Izvedite uvjete maksimuma za interferenciju pri refleksiji na tankom filmu u slučaju kada je $n_{\text{sloj}} > n_{\text{podloga}}$.

interferencija na tankom sloju, $n_s > n_p$

$n_s > n_2$

1: pomak u fazi za π

2: nema pomaka u fazi

max: $2d = \frac{\lambda_n}{2}, \frac{3\lambda_n}{2}, \dots = (2m+1) \frac{\lambda_n}{2}$

$\lambda_n = \frac{\lambda}{n}$

max: $2nd = (2m+1) \frac{\lambda}{2} \quad m=0, \pm 1, \pm 2, \dots$

47. Izvedite uvjete maksimuma za interferenciju pri refleksiji na tankom filmu u slučaju kada je $n_{\text{sloj}} < n_{\text{podloga}}$.

interferencija na tankom sloju, $n_s < n_p$

$n_s > n_2$

1: pomak u fazi za π

2: pomak u fazi za π

max: $2d = \lambda_n, 2\lambda_n, \dots = m \lambda_n$

$\lambda_n = \frac{\lambda}{n}$

max: $2nd = m \lambda \quad m=0, \pm 1, \pm 2, \dots$